

Балюра А.О.,
курсант 2 курсу ФПФОДР
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Круглова О.О.,
к.ю.н., доцент,
ст. викладач кафедри цивільного
права та процесу ФПФПКП
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЮРИДИЧНА ОСОБА ЯК СУБ'ЄКТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Питання визначення правового статусу, сутності та особливостей участі у цивільних правовідносинах такого суб'єкта права, як юридичної особи, дуже широко висвітлено у науці цивільного права, однак в той же час вони є достатньо полемічними. Неодноразово вчені намагалися розробити власну теорію юридичних осіб, але сьогодні залишаються дискусійними ряд питань.

Стаття 80 Цивільного кодексу України визначає юридичну особу як організацію, створену і зареєстровану в установленому законом порядку, яка наділяється цивільною правоздатністю і дієздатністю, правом бути позивачем та відповідачем у суді [1]. З самого визначення випливає розуміння того факту, що юридична особа наділена досить широким спектром прав і обов'язків.

Ознаки юридичної особи – це та сукупність законодавчо закріплених вимог до певної організації, додержання яких дозволяє останній стати суб'єктом цивільних правовідносин.

Виходячи з визначення, можемо зазначити, що першою ознакою юридичної особи є наявність організаційної єдності. Вона полягає у тому, що дана організація як єдине ціле повинна мати чітку внутрішню структуру, органи управління і відповідні підрозділи для виконання своїх функцій. Організаційна єдність юридичної особи закріплюється статутом юридичної особи або іншими установчими документами. У статуті визначаються: назва організації, її місцезнаходження, предмет і мета діяльності, органи управління і контролю, їх компетенція, порядок утворення і використання майна, умови припинення діяльності організації, порядок проведення реорганізаційних і ліквідаційних процедур.

Організаційна єдність, забезпечуючи реалізацію юридичною особою своєї правоздатності, має на меті вирішення певних завдань: по-перше, робить доступними для сприйняття третіми особами шляхом вираження через

організаційно-правову форму існування юридичної особи, елементи внутрішнього устрою, чим забезпечує можливість набуття суб'єктивних прав і створення обов'язків як через органи юридичної особи, так й іншими способами; по-друге, визначає порядок формування органів юридичної особи, їхню компетенцію, місце і роль того чи іншого елемента їхньої побудови при здійсненні дій організацією; по-третє, служить способом формування волі юридичної особи та її вираження; по-четверте, забезпечує єдність елементів, що складають внутрішню структуру організаційних зв'язків юридичної особи; по-п'яте, є способом забезпечення управління майном організації; і нарешті, по-шосте, виступає способом узгодження інтересів осіб, включених у структуру внутрішньої організаційної єдності юридичної особи [4, с. 6].

Іншою важливою ознакою юридичної особи є майнова відокремленість. Наявність відокремленого майна означає, що майно юридичної особи відокремлено від майна власників, які створили цю організацію, від держави, від інших суб'єктів цивільного права. Практичне значення майнової відокремленості юридичної особи полягає у такому: по-перше, юридична особа стає суб'єктом права, що дозволяє їй виступати в цивільному обороті; по-друге, це тягне за собою розподіл відповідальності засновників і юридичної особи за своїми зобов'язаннями.

Однією з ознак юридичної особи є її виступ у цивільному обігу від свого імені, що означає можливість саме для конкретної організації отримувати і здійснювати цивільні права і нести цивільні обов'язки, а також виступати позивачем і відповідачем у суді. Але межі виступу в цивільному обороті залежать від мети створення юридичної особи і визначаються цілями її діяльності. Для підприємницьких юридичних осіб – це одержання прибутку з подальшим його розподілом між учасниками; для непідприємницьких – досягнення соціальних, благодійних, культурних, наукових цілей, задоволення духовних потреб людини, захист прав та законних інтересів тощо. Мета діяльності непідприємницької юридичної особи має бути вказана в її установчому документі [3, с. 143–144].

Головною рисою, яка дає змогу відрізнити певну юридичну особу від усіх інших організацій, є власна назва. Саме тому це виступає необхідною передумовою цивільної правосуб'єктності юридичної особи.

Засобом індивідуалізації є місцезнаходження юридичної особи. Відповідно до ст. 93 ЦК України місцезнаходженням юридичної особи є фактичне місце ведення діяльності чи розташування офісу, з якого проводиться щоденне керування діяльністю юридичної особи (де переважно перебуває керівництво) та здійснення управління й обліку. Відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» місцем знаходження юридичної особи є адреса органу або особи, які відповідно до установчих документів юридичної особи чи закону виступають від її імені.

Маючи усі вказані ознаки (без винятку), юридична особа визнається

самостійним суб'єктом права.

Інформація про зміну місцезнаходження юридичної особи підлягає обов'язковому опублікуванню у спеціалізованому друкованому засобі масової інформації [2, с. 40-41].

Слід погодитися із провідними вченими-правниками, що на створення та існування юридичних осіб у першу чергу впливає розвиток цивільного обороту. Саме у відносинах економічного характеру виникає й існує організаційно-правова форма, яка має ознаки юридичної особи.

Підсумовуючи, зазначимо, що юридична особа є невід'ємним учасником цивільних правовідносин та відіграє фундаментальну роль не тільки в економіці (враховуючи те, що будь-яке підприємство, установа, організація є юридичними особами), а також і в інших сферах життєдіяльності окремої людини, суспільства та держави. Наявність всіх охарактеризованих ознак дає право вважати, що юридична особа є рівноправним учасником цивільних правовідносин, а тому набуває цивільних прав і обов'язків.

Бібліографічні посилання

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40. Ст. 356. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // Законодавство України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4651a-17>.

2. Цивільне право України: навч. посіб. / кол. авт.; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. – Львів: Львівський держ. ун-т внутр. справ, 2011. 468 с.

3. Цивільне право: підручник : у 2-х т. / В.І. Борисова (кер. авт. кол.), Л.М. Баранова, Т.І. Бегова та ін.; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. – Х.: Право, 2011. Т. 1. 656 с.

4. Блащук Т.В. Організаційна єдність як ознака юридичної особи // Підприємництво, господарство і право. 2005. № 10. С. 41-45.